

# FOSFORO ZURIAREN IRAKASPENA: ZIBILAK JOMUGAN HARTZEA BADA GERRA MODERNOEN BERRITASUNA

Tsahal Israelgo armadak Gazara jaurtikitako fosforo zuriaz informazio bila hasi eta gerra-estrategia krudel batekin egiten dugu topo: gerra modernoetan soldaduek baino gehiago zibilak dira jo mugan. Airearen kontaktuan zartatzen den fosforo zuria erabilpena bada estrategia horren parte. Funtsean, Gazako ospitaleak bonbardatzea baden bezala. Xehekiago begiratu diegu fosforo zuridun eraso horiei, eta horiek bideratzeko erabakiaren atzealdean den helburuari. Hortik ezagutu dugu AEBetako armadak 1996an onduriko *Shock and awe* [Harridura eta ikara] doktrina.

## JENOFA BERTHOKOIRIGOIN

**G**azako sarraskiaren jarraipenean ateratzen zaigu noiznahi “fosforo zuria” terminoa. Arma hori erabiltzen dabil Israel, eta guti ala asko badakigu zer nolako itxura duen; jaurtiki eta inguru guztia argitzen duen suziri artifizial gisako bomba bat dela badakigu. Nazioarteko legediak arauturiko –eta beraz baimenduriko– arma hilkor horri buruzko informazio anitzez gehiago ez digute ematen komunikabide *mainstream* handiek. Agian, xehekiago begiratu gero begibistakoa geldituko litzaizkigukeelako arma hori arautzen duen Arma Klasikoei buruzko Hitzarmeneko III. Protokoloaren absurditatea, hipokrisia eta eragin-eza? Segur aski.

Legediari segi, fosforo zuridun armak ez dira arma kimikoen zerrendan sartuak, “arma supiztaile” gisa sailkatuak dira. Bere horretan, arerioa erasotzeko ezin daitezke erabili, baina –eta baina horrek irekitzen ditu ate guztiak– baldintza batzuk betez gero erabilpena baimendurik da: gudu-zelaia argitzeko edota gudu-zelaia ketu eta mugimendu oro gordetzeko.

Eta horretan dabil Israel, gudu-zelaia argitzeko *joker*-a erabiliz, ehun-

---

**Erasotzeko ezin daitezke erabili fosforo zuria, baina –eta ‘baina’ horrek irekitzen ditu ateak– baldintza batzuk betez gero, baimendua da: gudu-zelaia argitzeko edota ketzeko**

ka palestinar fosforo zuriz erasotzen, erretako haur, agure, gazte ala dena delakoak heriotzara ala bizi osorako min eta traumatara bideratzen. Gainera, arrazoi hori gezurtatuz gero, beste *joker* bat erabili dezake: jendea bizi den gunetan ezin daitezke arma supiztaileak airetik lurrera jaurtiki, baina lurretik lurrera bai, baldin eta helburu

militarra “argiki zibilen kontzentrazio-tik bazter bada” –“argiki” baino hitz lausoagorik...– eta zibilak babesteko “eskura diren neurri guztiak” hartu badira –hor ere zehaztasun-eza nagusi-. Alta, jakinik 45 km<sup>2</sup> dituen Gazako zerrendan bi milioi palestinar baino gehiago direla atera ezinean, nekez sinetsi dezakegu zibilak saihesteko gisan jaurtikiak direla bonbak.

Urriaren 7az geroztik badabil Israelgo armada fosforo zuria Gazara eta Libano hegoaldera botatzen, Amnesty International Gobernu Kanpoko Erakundeak frogatu duenez. Ez da lehen aldia. 2006an erabili izana aitortu zuen Israelek berak, eta 2008-2009ko Berun Urtu Operazioan ere baliatu zuen –orduan ere Hamas erakundearen aurka egin eta Gazako 1.330 zibil hil zituen Israelek 23 egunez–.

## **FOSFORO ZURIAREN TRAUMAK EDO ‘SHOCK AND AWE’ DOKTRINA**

Arma suntsikor horren erabilpena ez da hutsala eta fisikoaz gain, psikologian ere eragiten du krudelki. Materia hori airearen kontaktuan zartatzen da, izugarriko sugar beroak eta ke toxikoak eraginez. Hunkitzen duen oro sakonki erreko du,



DALE SPENCER


**ERABILERA ARAUTUA.** Berez ez da arma kimiko bezala sailkatua fosforo zuria, baizik eta “arma supiztaile” gisa. Hori horrela, erabili daiteke, baina baldintza batzuk errespetatuz. Amnesty Internationalek frogatu bezala, Israeliek Gazan egindako erasoetan baldintzak ez dira bete.

gorputzei dagokionez, larrua kiskali eta hezurretaraino edo burmuineraino erretzen segituz. “Orokorki, erredurak dituen gaixo bat artatzen badakigu, eta ez da egoera okertzerik. Kasu horietan ezinezko da, eta gainera, zauriak irekitzen segitzen du, ordu batzuetara oraindik ke zuri bat eskapatzen zaio gorputzetik. Operazioa da daukagun aterabide bakarra”, kontatzen du Shifako ospitalean dabilen Nafez Abou Shaaban medikuak –hain zuzen, ospitale hori du fosforo zuriz bonbardatu Tsahalek azaroaren 11n–.

Maltzurrena da partikulak jantzi-tan kokatzen direla eta artatzera datozen ingurukoei ere erredurak eragiten dizkiela. Hori da produktu horren “drama”, *Bastamag* komunikabideko *Gaza: pourquoi l’usage de bombes au phosphore blanc est un crime de guerre* [“Gaza: zergatik fosforo zuridun bonben erabilpena gerra krimena da”] erreportajeon ongi azaltzen denez: “Emakumeak, haurrak, eta bestelako dozenaka zibil erretzen ari direla, beren hurbilekoek ezin ditzakete behar bezala artatu”.

Human Rights Watch GKEaren *Ces flammes traversent tout* [“Sugarrek guztia trabeskatzen dute”] txostena irakurtzekoa da arma horren eragina hobeki irudikatzeko. 2020koa da eta Gazan, Afganistanen eta Sirian bildutako lekukotasunez osatua da. Ondokoa irakurri dezakegu: “Arma supiztaileak gaitzeko sufrikarioak eragiten dituzte, eraso gertatzerakoan, baita ondoko aste eta hilabeteetan ere. Erredura ikaragarriek artatze minberatsuak ondorioztatzen dituzte. Arnas-sistema kaltetzen eta larritasun emozionala ondorioztatzen dute”.

Garrett Leight eyewear



**ZINKUNEGI  
OPTIKA**

Hernani 23 · 20004 Donostia  
T. 943 420 624  
[zinkunegioptika.com](http://zinkunegioptika.com)






GETTY IMAGES

**ERABILI IZANAREN FROGAK.** Argazkiak, bideoak zein lekukotasunak, frogak ez dira eskas ondokoa baieztatzeko: urriaren 7az geroztik behin baino gehiagotan erabili du fosforo zuria Israeliek. Urriaren 9ko argazki hori badauka, adibidez, Amnesty Internationalek. Herritarrek babesteko neuririk ez duenez hartu, gerra krimen gisa sailkatua izan daiteke erabilpena.

Erran gabe doa ez dela erredura ttipi bat, eta gorputzaren %60-80 hezurretaraino errea izatea ohikoa dela. Human Rights Watchek dio gehiengotan berehala hiltzen dela eraso jasan duen pertsona, gorputzaren %10 hunkia izateak heriotza ekarri ohi duelako. Biziraunez gero, bizi osorako arta eta min "kalbarioa" pairatu beharko du. Fosforo zuriaren toxikotasunak odol-leko, biriketako, giltzurrunetako zein gibeletako eritasunak ondorioztatu ohi ditu.

Baina, horregatik guztiagatik da, hain zuzen ere, erabilia: zibila maltzurki suntsitzeko armarik eraginkorrenen artean delako. *Gaza: zergatik fosforo zuridun bonben erabilpena gerra krimena da* erreportajea esplikatu zaigun gisara, hori dugu gerra modernoaren zutabeetariko bat: zibilak jomugan hartzea.

Israelen gerra estrategiaz ari da erreportajea, zehazkiago 2008-2009 urteetan buruturiko Berun Urte Operazioaz. Gaurkotasun handiko erreportajea da, tartean, azken egunetan Israeliek erabilitako argudioei oihartzun egiten diolako: Hamasek "herrita-

---

**“Erredurak dituen bat artatzen badakigu, baina fosforo zuridun bat ez. Zauriak irekitzen segitzen du eta ordu batzuetara ke zuri bat eskapatzen da oraindik gorputzetik”**

rrak bahitzen" dituela, zibilak nolabaiteko "erredola" gisa erabiltzeko. Fabio Mini militar eta idazle italiarrak dioenez, argudio hori "aspaldian erabilitako propaganda da", zibilak jomugan hartzearen estrategia kamuflatzeko.

*Shock and awe* [Harridura eta ikara] doktrinaren osagaietariko bat da gerra

zelaia arerioaren herritarren artera eramatearena. AEBetako armadak garatu zuen doktrina hori, zehazkiago, Harlan K. Ullman eta James P. Wade militarrek, Golkoko lehen gerraren kari. Indarraren muturreko erabilpen ikaragarri baten bidez arerioa hasieratik uzkuetzea du funtsa –“Harridura eta ikara-ren erabilpen zuzenak arerioaren jendartea mehatxu eta jarduteko beldurra eragin behar dio”-. Armen erabilpen mugagabeaz gain, egunero azpiegiturak dira jomugan, direla argindarra, ur-sistema, internet sarea, ospitaleak, eskolak ala beste. Hori ere, denon begien bistan gertatzen ari zaie Gazan: munduko komunikabideen lehen lerroetan egon da internet eta komunikabideak Israeliek moztu izana. Orain munduko komunikabideen lehen lerroetan da Tsahalek ospitaleak jomugan hartzearena: urriaren 7az geroztik 250 aldiz baino gehiagotan bonbardatua izan da Gazako osasun sektorea, Gazako 36 ospitaleetatik 20 erabat geldirik dira –Munduko Osasun Erakundearen zifrak dira, azaro has-tapenekoak–, eta besteak ahal bezala dabilta, ur eta elektrizitate eskasean,

**LEHEN MUNDU GERRAN ERE.** Fosforo zuriaren erabilera ez da berria, eta argazkian ageri denez, Lehen Mundu Gerran ere erabili zuten. Haatik, garaian ez bezala, gerra modernoetan zibilen kontra erabilia da geroz eta gehiago. AEBek landuriko *Shock and awe* doktrinaren parte da erabilera hori.



WIKIPEDIA

erremediorik eta anestesikorik gabe.

Mary Kaldor unibertsitariak plazazaturiko *New & Old wars* ["Gerra berriak eta zaharrak"] liburutik harturiko ondoko egiaztapena dakar erreportajeak: "Gerra zaharretan oro har nahigabeko eta bidegabeko albo-kalte gisa kontsideratua zena gerra berrien gudu-era nagusi bihurtu zaigu. (...) Zuzeneko konfrontazioak saihestu eta indarkeria nagusiki zibiletara bideratzeko joera argiki ageri da biktimen artean zibilen

**'Shock and awe'**  
**[Harridura eta ikara]**  
**doktrinaren osagaietariko**  
**bat da gerra zelaia**  
**arerioaren herritarren**  
**artera eramatearena**

razioak daukan emendio dramatikoan. XX. mendearen hasieran, gerren biktimen %85-90 militarrek ziren. Bigarren Mundu Gerran kasik erdia zen zibila. 1990eko hamarkaren bukaeran duela ehun urtetako proportzioak ia anderantzikatu ziren eta gaur egun biktimen ia %80 zibilak dira". 1999koa da liburua eta geroztik tendentzia areagotu besterik ez da egia. Zibilen proportzioa %100etik hurbil kokatzeraino Gazako zerrendan. ●



## ATXEGA JAUREGIA

### JATETXEA

EGUNEKO ETA ASTEBURUKO MENU BEREZIAK  
 EKITALDIAK, OSPAKIZUNAK, FAMILIA TOPAKETAK...

USURBIL • 943 37 11 50 • [www.atxegajauregia.com](http://www.atxegajauregia.com)